

НОРН ТЕМНИШВАРСКИ ВЕСНИК

ГОДИНА 5 БРОЈ 12 (1/2018)

АВГУСТ 2018.

ЧАСОПИС СРБА У РУМУНИЈИ

БАЛКАН

СТАРИ ИГРАЧИ НОВИ ИЗАЗОВИ

АКУД МЛАДОСТ ТЕМИШВАР

Традиција
која траје
од 1969. године

www.dbcsr.ro

www.mladost.ro

[akudmladosttemisvar](https://www.facebook.com/akudmladosttemisvar)

AKUD Mladost Temisvar

AKUD Mladost Temisvar

akudmladost.temisvar@gmail.com

+40 0741 292 242 / +40 0736 428 748

УЗВИШЕНА БЕСЦИЉНОСТ ИСТОРИЈЕ

Живимо у времену које има историјски ехо. Како се налазимо још увек на почетку 21. века, како многи, тако и Зени Бедоуз у “Економисту”, овај тренутак упоређују са дешавањима која су обележила почетак 20. века. Том временском моменту су претходила технолошка достигнућа, односно, индустријска револуција, која је на деветнаестовековној позорници историје испоручила експлоатацију, сиромаштво и бескрупулозну акумулацију капитала. Почетком 20. века појавиле су се дубинске силе историје које су преобликовале ту друштвену неравнотежу ограничавајући, најпре, људску похлепу доношењем антимонополских закона, затим, оснаживши демократију и ојачавши социјалну заштиту и сигурност радних места. Али су и еруптивно избациле на друштвену површину национализам и страх од миграната, а Први светски рат је можда дошао само као епилог. Тај период од краја 19. века до двадесетих година 20. века ипак је остао упамћен као Прогресивна ера.

Развој садашњег духа одговара том времену. Претходила нам је технолошка револуција у другој половини 20. века, која је омогућила инфраструктуру за глобалну економију и друштво, претпостављајући глобалне компјутеризоване мреже и слободан проток информација, људи и добара преко националних граница. Била је то „нова“ индустријска револуција, али не попут оне из 19. века. Ова је омогућила појаву правих „гладијатора“ економских интереса који су нагризли државу, њене фискалне инструменте и угрозиле сигурност радних места становништва. Држава је постала хронично болесна у омогућавању социјалне заштите и сигурности својим грађанима.

У 2018. години историја добија резонантност. Већина држава се окреће протекционизму и враћању социјалне заштите. Политичари све жешће осуђују интернет и његове гиганте, попут Гугла, Амазона и Фејсбука, пребацујући им одговорност за слабљење демократије због неконтролисаног протока дезинформација и нарушавања конкуренције. Европска унија је већ донела законе који ограничавају интернет и монопол поје-

диних компанија. То је еквивалентно Прогресивној ери са почетка 20. века. Подударност је већа утолико више што се данас национализам повампирује, а страх од миграната је Европу већ оградио жицом. Обележавамо, такође, тачно стотину година од завршетка Првог светског рата.

Балкан остаје подређен његовом гвоздеом закону историје. Суштина је у оптерећеним односима између држава, народима који су без премца затровани мржњом и елити која будућност гради на прошлости. Уз то, увек се појављују нови симптоми који додатно уносе хаос у већ ровито балканско стање. Данашњи Балкан је ухваћен у клопку своје недовољне самосвести и кретања светског духа који доноси нове изазове и ризике. На Балкану је и почео Први светски рат. Странице, које су пред нама, треба да нам, попут рефлектора, осветле неке странпутице, рупе и провалије балканског пута, који је део једног светског ауто-пута.

Никола Лакић
главни и одговорни уредник

КОСОВО – ИЗМЕЂУ ПОЛИТИКЕ И ЖИВОТА

ИМА ЛИ КРАЈА МИГРАНТСКОЈ КРИЗИ?

Издавач часописа је Савез Срба у Румунији, уз помоћ Департмана за међуетничке односе при Влади Републике Румуније. Први број “Темишварског весника” штампан је новембра 1934. године у Темишвару, оснивач листа и први главни и одговорни уредник био је Милутин Манојловић и излазио је све до 7. јула 1947. Новембра 2008. појавио се први број недељника “Нови темишварски весник” чији је издавач био Српско-румунски центар за развој, а главни и одговорни уредник др Рајко Корња.

ЕРДОГАН ЈЕ ПРЕД ВРАТИМА!

Драшко Аћимовић, бивши амбасадор Босне и Херцеговине у Краљевини Белгији

НЕ ТРЕБА НАМА ДЕЈТОН 2 НЕГО БРИСЕЛ 2

Политика

Марина Костић
**КА 2024. ГОДИНИ –
ПРЕОБЛИКОВАЊЕ
СВЕТА И ПОЛОЖАЈ
СРБИЈЕ**

24

Историја

др Милан Мицић
**СРПСКИ
ДОБРОВОЉАЧКИ
КОРПУС У ДОБРУЦИ –
СТО ГОДИНА ОД ВЕЛИ-
КОГ УЈЕДИЊЕЊА РУМУ-
НИЈЕ**

28

Заједница

Горан Гога Пантин
**ДУХ ВИДОВДАНА У
ТЕМИШВАРУ**

31

Друштво

Горан Мракић
**КОЦКА ПО КОЦКА –
СРБИЈА**

34

Главни и одговорни уредник: Никола Лакић, **Редакција:** Горан Гога Пантин, Горан Мракић и Предраг Деспотовић, **Лектор:** Биљана Герман, **Коректура:** Горан Мишковић, **Графички дизајн:** др Рајко Корња, **Графичка и техничка припрема:** Лазар Аћимов, **Секретар редакције:** Светлана Банду.

Адреса редакције: Timisoara, str. Mangalia nr. 29,
tel/fax: +40256 498 252, e-mail: novivesnik@gmail.com
Noul Mesager de Timisoara
ISSN - 1844-9123

Правну одговорност за садржај објављених текстова сноси аутори. Ставови, мишљења и погледи аутора у објављеним текстовима не изражавају ставове уредништва часописа. Уредништво не сноси одговорност за ненамерне и штампарске грешке.

пише:

Сања Соврлић

новинарка портала "Црно бели свет"

Косово – између политике и живота

У Бриселу је недавно настављен политички дијалог на највишем нивоу у коме су учествовали председници Србије и Косова, Александар Вучић и Хашим Тачи. Заједничком састанку са шефицом европске дипломатије Федериком Могерини, претходили су одвојени билатерални сусрети двојице председника са Могеринијевом.

Ни овога пута нису изостала различита тумачења истог састанка, који на један начин својој јавности објашњава Александар Вучић, док се другим речима, косовској јавно-

сти, обраћа Хашим Тачи. Управо та двострука тумачења и стварање конфузије код грађана је нешто што решавање „косовског чвора“ прати последњих пет година, од када су почели Бриселски преговори.

Оно око чега су се сложили и што је био кључни договор јесте мирно решавање свих спорних питања, што су представници Београда, Приштине и Европске уније представили као велико достигнуће. Реч мир за тројку „из Брисела“ има сасвим различито значење у односу на оно како на то гледају они који се овом темом баве и искрено желе

да до истог дође. Иако имају различите приступе, за све троје мир значи њихову личну корист. Ако говоримо о свакоме појединачно, онда се могу видети различите нијансе једног истог циља – успех у каријери.

За Федерику Могерини је то отварање главног моста у Митровици, месту које је познато као подељени град на Косову. Иако тај мост функционише за пешаке и постоји могућност да се моторни саобраћај одвија на релацији север – југ преко другог (источног) моста, за европску администрацију,

а посебно за госпођу Могерини и њену дипломатску биографију би много значило симболично отварање овог (тзв. главног) моста. Посебно уживање за њу би били статисти, Срби и Албанци, који би евентуално увеличали овај догађај пригодним културно-уметничким програмом. Госпођи Могерини није стало до помирења као процеса, већ јој је неопходна добро изрежирана представа за европску и светску јавност. Представа у којој се неки Србин (рецимо градоначелник Северне Митровице – Горан Ракић) и неки Албанац (рецимо градоначелник Јужне Митровице – Агим Бахтири) срећу на средини моста и држе за руке, баш онако како је ономад, преко ТВ екрана, гледала председнике Северне и Јужне Кореје.

лике на терену сасвим другачије. Истини за вољу, можемо приметити повећан број међуетничких инцидената, али већина истих се десила управо на југу Косова, у енклава-

Стога је за њега прихватљиво свако решење које му омогућава сигурну и слободну будућност у политичком или животу уопште.

Биланс након пет година од Бриселског споразума који је назван историјским јесте интеграција локалних самоуправа, суда, полиције, цивилне заштите у институције Косова.

За Александра Вучића помирење је синоним са Александар Вучић. То у пракси значи да председник Србије свакодневно ствара кризе које сам и решава, излазећи из сваке као победник и лидер помирења у региону. Једна таква у најави је свакодневно спомињање „Бљеска“ и „Олује“ и најављивање могућег егзодуса Срба и упаде Албанаца на север Косова. Још увек није јасно шта тиме председник покушава да каже или најави ако се узме у обзир да су при-

ма у којима живе Срби, док је на северу Косова ситуација потпуно другачија. Уколико би и дошло до инцидената већих размера, судећи по приликама на терену, могу бити само политички креиране кризе без реалног утемељења у стварности. За њега је помирење његов опстанак на власти без обзира на цену коју ће за то платити грађани.

Виђење помирења из угла Хашима Тачија се у одређеној мери поклапа са оним које има његов колега из Београда. Он са друге стране жели да буде Вучић када порасте, што се у последње време може приметити у његовим изјавама које све више личе на оне које можемо чути у Београду. Међутим, он има терет више на врату – име му је Специјални суд за злочине Ослободилачке војске Косова.

БРИСЕЛСКИ ПРОЦЕС И ПОВЛАЧЕЊЕ СРБИЈЕ СА КОСОВА

Када је Макијавели написао да „циљ оправдава средства“ сигурно није мислио на Косово, али очигледно су га разумели и они који нису чули за њега, а још мање прочитали. Ту пре свега мислим на локалне лидере на Косову који ни у најлуђим сновима нису могли замислити да ће данас бити министри, заменици министара, градоначелници, директори... (овде се уједно могу видети додирне тачке између Срба и Албанаца, иако је реч о дубоко подељеним заједницама). Управо то је донео Бриселски процес који је почео након потпи-

сивања Споразума о нормализацији односа Србије и Косова или Београда и Приштине (у зависности из које перспективе се тај споразум објашњава) из априла 2013. године. Иако је иницијална идеја или боље рећи образложење било да је примена овог споразума за добробит грађана, ствари на терену су се одвијале у потпуно другом правцу.

Прва промена која се могла видети на терену те 2013. године је одржавање локалних избора по законима Косова на целој територији, укључујући и четири општине на северу Косова (Северна Митровица, Звечан, Зубин Поток и Лепосавић) у којима су до тада функционисале општине само по законима Републике Србије. Тај изборни процес је личио на све само не на демократију и слободну вољу грађана. Изражен бојкот локалног становништва према косовском систему је угушен различитим механизмима. Тако смо могли бити сведоци разбијања гласачких кутија, феномена колективног гласања, када директори јавних установа на гласање воде своје запослене... и многе друге занимљивости изборног процеса који су касније, као модел, примењени и током избора у Србији.

Управо у овом процесу су се користила средства како би се дошло до циља који се зове интеграција севера Косова у косовско друштво. Стране које су присутне на Косову, пре свега међународна заједница и Влада Косова, су затвориле очи пред недемократским процесом који је водио Београд како би постигао овај поменути циљ. Као последица тог процеса су створени нови политички лидери Срба са Косова, под кровном организацијом која се зове Српска листа. То је политичка партија, у коју су се махом окупили

људи непознати локалној заједници, непознати чак и у својим селима, без икаквог политичког, а често и радног искуства. Људи који су преко ноћи постали лидери, а заправо само су инструмент Београда у институцијама Косова. Иако је изборна мантра власти из Београда у том тренутку била „данас гласај Српску, а сутра гради Српску“ алудирајући на Заједницу српских општина која је представљена као кључни договор две стране у преговорима, оно што се десило те 2013. године је повлачење институција Србије са Косова и њихово замењивање косовским институцијама. Биланс након пет година од споразума који је назван историјским јесте интеграција локалних самоуправа, суда, полиције, цивилне заштите у институције Косова.

Долазимо до парадокса да је прихватљиво да српски политичари користе косовска документа, учествују у изборном процесу, буду у коалицији са Рамушем Харадинајем и раде у институцијама са грбом на коме пише Република Косово, али није пожељно да млади људи и грађани уопште учествују у неким процесима и користе та документа.

Здравствене и образовне институције, као и јавна предузећа су последњи остаци државе Србије на Косову, иако се у јавном дискурсу у Србији могу чути поруке које указују на другачије стање. Истина је да се тај утицај Србије може мерити кроз „представнике Срба“ који су званично у институцијама Косова, а заправо раде по директиви из Београда без слободе да самостално доносе одлуке. У јавном дискурсу Србије се ово стање зове прихватање реалности на те-

рену иако нико није објаснио шта то тачно значи. Званичници из Београда упорно говоре о покрајинској влади и покрајинским институцијама на Косову. Можда је ово могуће образложити проблемом језика и непоштовања закона о званичним језицима на Косову (српски и албански). Институције Косова свакодневно крше овај закон па верујем да би свуда где пише Република Косово на албанском требало превести на српски као Покрајина Косово и Метохија како би се удовољило дневнополитичким изјавама српских политичара. Претпостављам да ови званичници указују на велику погрешку косовских институција и поновно кршење закона о званичним језицима, а не да затварају очи пред том реалношћу.

ГДЕ СУ ГРАЂАНИ?

Поставља се питање, а где су у тој реалности грађани због којих се, наводно, и воде преговори како би се побољшао квалитет њиховог живота. Грађани српске националности су, судећи по законима, грађани Косова и грађани Србије, а у ствари грађани другог реда у оба система. Управо њихове проблеме не решавају ни једна ни друга страна. Београд их гура у процес интеграције а да их не охрабрује да траже своја права у институцијама Косова, док из Приштине немају пружену руку. За Београд су живаљ који треба да чува вековна огњишта, а за Приштину мањина са највећим правима у Европи. Заправо, ни за кога нису грађани са правима и потре-

бама као и сви хомо сапиенси широм света. Издвојићу само неколико проблема са којима се грађани суочавају када је у питању живот на Косову. Иако је фокус на српској заједници, која је на Косову мањинска, многи од ових проблема не заобилазе ни Албанце који деле судбину својих комшија – неизвесна будућност.

Осећај да су другоразредни грађани, Србима са Косова (али и другим невећинским заједницама) најбоље показује проблем докумената, јер многима није лако да дођу до косовских, а пасоши које издаје Република Србија нису исти као они које имају грађани у централној Србији. Многи Срби са Косова покушавају да промене пребивалиште како би са адресом становања у Србији лакше дошли до пасоша за

које им није потребна виза. Али и ту настаје проблем јер су они под много већом контролом у овом процесу. Из, рецимо, Чачка се лако можете преселити у Београд или било који други град у Србији, али ако сте из Лепосавића, Северне Митровице, Осојана, Пасјана, Зубиног Потока или било ког другог места на Косову, процедура је знатно компликованија. Према томе, Србија неће очувати етничку структуру тако што ће Србе на силу држати на Косову, већ тако што ће покушати да им обезбеди пристојан живот у околностима какве јесу и реалности каква постоји. То значи да буду пуноправни грађани Србије, али исто тако да траже своја права код оних који имају ефективну власт на Косову.

Важно питање за опстанак младих људи на Косову је образовни систем. У Северној Митровици, која је већински насељена српским становништвом, функционише универзитет по законима Републике Србије са симболичним називом Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици. Ова установа је кључно место окупљања младих људи од којих, њих 80%, према истраживањима организација цивилног друштва, не виде своју будућност на Косову. Овде долазимо до момента селективне интеграције Срба у косовско друштво које се сервира од стране Србије. Примера ради, за власт у Београду је потпуно прихватљиво да српске судије данас раде у оквиру закона Косова, али са друге стране, студенти универзитета не смеју да имају никаква сазнања о правном оквиру који их окружује. Поставља се питање ко ће једнога дана радити у суду који функционише по законима Косова ако студенти права не-

мају сазнања о суду који се налази на око километар удаљености од зграде универзитета. Оно што би требало да дође као охрабрење од стране српских власти, које имају утицај на овдашње становништво, јесте да млади људи користе могућности које имају на Косову. Преко међународних организација и страних амбасада које су на Косову присутне, постоји пуно програма за мастер и докторске студије, за професионално усавршавање у иностранству али, и на самом Косову. Нажалост, српска заједница у томе или не учествује или је то у малом броју. Овде долазимо до парадокса да је прихватљиво да српски политичари користе косовска документа, учествују у изборном процесу, буду у коалицији са Рамушем Харадинајем и раде у институцијама са грбом на коме пише Република Косово, али није пожељно да млади људи и грађани уопште учествују у неким процесима и користе та документа, иако тиме не утичу на политичка и статусна питања, која су предмет преговора и дуго најављиваног финалног споразума који би преговарачи требало да потпишу.

Један од Бриселских споразума је и онај који би требало да омогућава слободно кретање грађана. С обзиром на то да су људи, који у име грађана преговарају, из Београда и Приштине, учинили су да овај споразум олакша кретање управо на овој релацији док је кретање унутар самог Косова још увек ограничено. Тако је на пример лакше допутовати из Београда до Приштине и прећи 400 километара него оних 40-ак колико има од Северне Митровице до Приштине. На северу Косова можете најчешће видети таблице

КМ које издаје Република Србија за своје грађане на Косову, а које нису признате од косовских институција. Исто тако се могу видети аутомобили без таблица. А када вас полицајац заустави и хоће да пише казну за, рецимо, неvezивање појаса, ако упитате „а шта радите са аутомобилима без таблица?“, може уследити следећи одговор „појас је саобраћајни пропис, а таблице су политика“.

Споразум, који је требало да олакша живот грађана, јесте и онај о телекомуникацијама. Кључне тачке овог споразума су добијање позивног броја за Косово (383) и оснивање компаније МТС ДОО која је заменила компанију Телеком Србија на територији Косова. Када је у питању позивни број за Косово, идеја је да бројеве косовских компанија за телекомуникације више не зовемо преко Монака и Словеније што је до сада био случај, већ преко јединственог броја за „географску област“. Фирма МТС ДОО је нова компанија

регистрована по законима Косова и сигналом покрива север и веће средине насељене српским становништвом на југу Косова. Промена, која се десила након што су некадашњи корисници Телекома Србија пререгистровани у МТС ДОО је што сада рачуне плаћају у еврима, а не у динарима. Међутим, још увек немају телефонски сигнал у Приштини, али ни сазнање да ли ће и када њихови позиви према Србији бити наплаћивани по цени роминга, као ни да ли ће поменута компанија радити и две године након истека периода за који има привремену дозволу за рад.

Оно што је остало нерешено, када су у питању Бриселски споразуми, су питање енергетике и оснивање Заједнице српских општина. Енергетика подразумева оснивање компаније Електро Север која би била задужена за дистрибуцију и наплату електричне енергије на северу Косова. Према истраживању које сам радила протеклих година, чак 90 одсто грађана севера Косова има нека дуговања за струју, јер због правног вакуума и непостојања санкција, грађани не измирују рачуне за утрошену електричну енергију. Споразум о енергетици подразумева и решавање питања језера Газиводе и тамошње хидроелектране која се налази у општини Зубин Поток (север Косова). Међутим, овде се залази у питање имовине, теме која је главни камен спотицања у свим фазама преговора у Бриселу, јер су се обе стране изјашњавале да је имовина њихова.

Враћамо се на ону паролу од пре пет година „данас гласај за Српску, а сутра гради Српску“. Реч је о

споразуму који предвиђа оснивање Заједнице српских општина. У последњих пет година траје дискусија о томе да ли ће ово бити невладина организација или тело са извршним овлашћењима, али без резултата и корака у циљу њеног оснивања. У Приштини не постоји политичка воља, али постоји отпор тамошње јавности према оснивању Заједнице која је представљена као Република Српска на Косову, односно боснизација Косова. Међутим, ни са српске стране није било превише ангажовања на овом питању. Иако је постојао тим за успостављање ЗСО, чији је једини задатак био да напишу статут за функционисање овог тела, до данас нисмо видели нити један нацрт тог документа. У последњих неколико месеци су интензивирани састанци и активности људи који би на томе требало да раде, али осим саопштења за медије о одржаним састанцима не постоји назнака да ли ће и када бити основана ЗСО као ни које над-

лежности ће имати.

Још једна прилика да се уради нешто у интересу грађана су и већа финансијска улагања на северу Косова након потписивања Бриселског споразума. Само из три фонда (Фонд за развој севера Косова, Европска унија, Фонд за капиталне пројекте Владе Косова) је на северу Косова, у периоду од 2013. до краја 2015. године, уложено више од 32 милиона евра. Иако су се десиле неке промене и урађени неки капитални пројекти, не можете се отргнути утиску да није видљива значајна промена када шетате улицама ове четири општине. Закључак истраживања у коме сам учествовала, а које је објављено у студији „Да ли живимо боље?“, је да су ова средства више била намењена политички изабраним лидерима него бољем животу грађана.

Последње, а не мање важно, је безбедносна ситуација на Косову. Свакако не треба занемарити

постојање етнички мотивисаних инцидената којих је много мање него што је то био случај у скоријој прошлости. Оно што у том смислу плаши су запаљиве изјаве политичких лидера и са једне и са друге стране које никако нису у духу дијалога. Али као што рекох на почетку, лидери на Балкану су ту да би стварали кризе како би их касније сами решавали. Иако је српски председник „лидер помирења у региону“ ни остали на Балкану нису имуни на сличан модел понашања, јер је за опстанак на власти увек потребна доза национализма – мања или већа, у зависности од потребе. И док се политичари играју каубоја, звецкају оружјем, стварају кризе које касније решавају, а све то уз благослов међународне заједнице, грађани свих националности на Косову покушавају да се дочепају пасоша без виза и оду у неки други свет или остану у неизвесности уколико се не снађу за пасош или карту у једном смеру.

пише:

Радош Ђуровић

Центар за заштиту и помоћ
тражиоцима азила

ИМА ЛИ КРАЈА МИГРАНТСКОЈ КРИЗИ?

Избегличка рута из Турске преко Балкана даље ка земљама Западне Европе никада није била заустављена, она је постојала много пре 2015. године и велике избегличке кризе, а наставиће да траје и у будућности како је судити по трендовима и дешавањима у земљама и регионима из којих људи долазе. Људи из Азије и Африке долазе до Турске, одакле се преко Грчке и Бугарске крећу према западу, а на том путу им је Србија у највећем броју случајева неизоставна станица. Најсевернија европска земља која није чланица ЕУ, географски лако доступна путевима са југа, дубоко у европском континенту, наслоњена на шенгенски безгранични простор (граница са Мађарском), Србија представља последњи степен ик и врата пред улазак у Еврозону – обећану територију за већину људи који су кренули на пут ка бољем животу, врло често бежећи од прогона, рата и насиља.

Немогуће је такву миграцију зауставити, иако се на први поглед чини да са појачаним граничним контролама у земљама Балкана и на ободима Уније, миграција може да се држи под контролом или потпуно спречи. Међутим, толика је жеља ових људи, толико је одсуство алтернативе за њих, да су спремни да дају и последњи динар или да на други начин плате (телом, својом добробити, радом, животом, итд.) да се домогну обећаног Запада. Као резултат, кријумчарске и криминалне мреже само јачају и раз-

вијају своје послове са све већим бројем жртава којима пружају своје услуге. Са додатним контролама и рестрикцијама на границама, кријумчари добијају нове клијенте, а кријумчарење само јача. Врло је тешко ући у траг и изборити се са оваквим мрежама кријумчара, јер се ради о развијеним ланцима кријумчарења који функционишу попут фирми, где постоји подела послова таква да људи, које најчешће успева да ухвати полиција јесу возачи, добављачи хране, они који обезбеђују смештај, али готово никада они који стоје иза тако развијених софистицираних структура и који руководе и организују кријумчарење.

Шта ће се десити уколико људи поред Хрватске, Мађарске, Румуније, не буду могли да из Србије пређу ни у Босну, остаје питање о коме морамо да размишљамо.

Србија није чланица ЕУ и на северу је њена граница са Мађарском ограда, а са Хрватском оивичена Дунавом и строгим контролама на границама Срема. У суштини, она не може рачунати на путну солидарност земаља чланица ЕУ нити на иста права и помоћ каква следи чланицама Уније. Са друге стране, њене границе на југу и сарадња са јужним суседима на пољу мигра-

ција је јако слаба. Неприступачни терени, суседи који гледају да пропусте избеглице пре него да допусте да се они задржавају на њиховој територији, нефункционални уговори о реадмисији са јужним суседима, само чине положај Србије још осетљивијим и незахвалнијим. Људи улазе у земљу, али све теже успевају да из ње изађу на северу. Када се томе додају и сталне

преко граница, било одмах пошто су ухваћени, било након неког времена. Због тога је јако тешко проценити колико људи заиста има у Србији у сваком тренутку. Међутим, сигурно је да је та бројка већа од 5.000 људи и да она расте, јер нису сви људи у центрима, напротив, све мањи део.

Неки од лица који траже азил у Србији долазе у њу и легално, пре-

Македоније и Бугарске у Србију, десетине дневно, а највећи број оних који бораве у Србији само тренутно покушавају да се домогну Босне.

Главни разлог зашто се људи сада масовно опредељују да пробају пут Босне јесте што не успевају из Србије да прођу у Хрватску и Мађарску или је то тешко и споро, а те земље их свакодневно илегално гурају назад у Србију, без права да

практике илегалног гурања миграната назад у Србију из Хрватске, Мађарске и Румуније од стране полиција истих земаља, постаје јасно да судбина тампон зоне или својеврсног чистилишта миграције неће заобићи Србију у будућности.

Имајући све то у виду, флуктуација људи је изразито велика у Србији, многи улазе, покушавају даље, успевају само делимично, а многе враћају и гурају назад у Србију

ко аеродрома и уз олакшан визни режим, посебно они који су тражиоци азила пореклом из Ирана. Њихов број је у порасту, а људи који траже азил истичу углавном разлоге политичког и верског прогона. И ови људи у највећем броју случајева гледају да се у Србији повежу са кријумчарима и пробају да се домогну Европске уније пре или касније.

Избеглице и даље улазе из правца

траже азил, често користећи силу. Суочени са одсуством могућности да по таквом повратку уђу у систем и прихватне центре у Србији, да добију одржив прихват, да уђу или наставе сопствене процедуре које су раније започели, они се суочавају са судбином илегалних миграната који морају да се сами сналазе ван било ког система и заштите, сада изморени, дезоријентисани, психички слаби и без новца. Често су

то и породице које су са малом децом или малолетници који не могу да опстану ако су враћени илегално назад у Србију.

Исти људи и сви остали који долазе у Србију, сада се уз сугестије сународника и информације које се брзо шире у камповима, али и преко друштвених мрежа, окрећу пут Босне.

У свету миграната информације се брзо шире, али и усвајају и примају здраво за готово, поготово ако су послате од сународника који су испред других неколико корака на путу миграције. Тако се брзо ствара неко уврежено мишљење које постаје правило и неупитна истина за све мигранте дуж руте, далеко чак до Турске или чак и даље. У овом случају је то мантра да је могуће проћи и доћи до Босне и тамо бити на сигурном, а онда ући несметано у Хрватску и наставити даље до Италије и Аустрије.

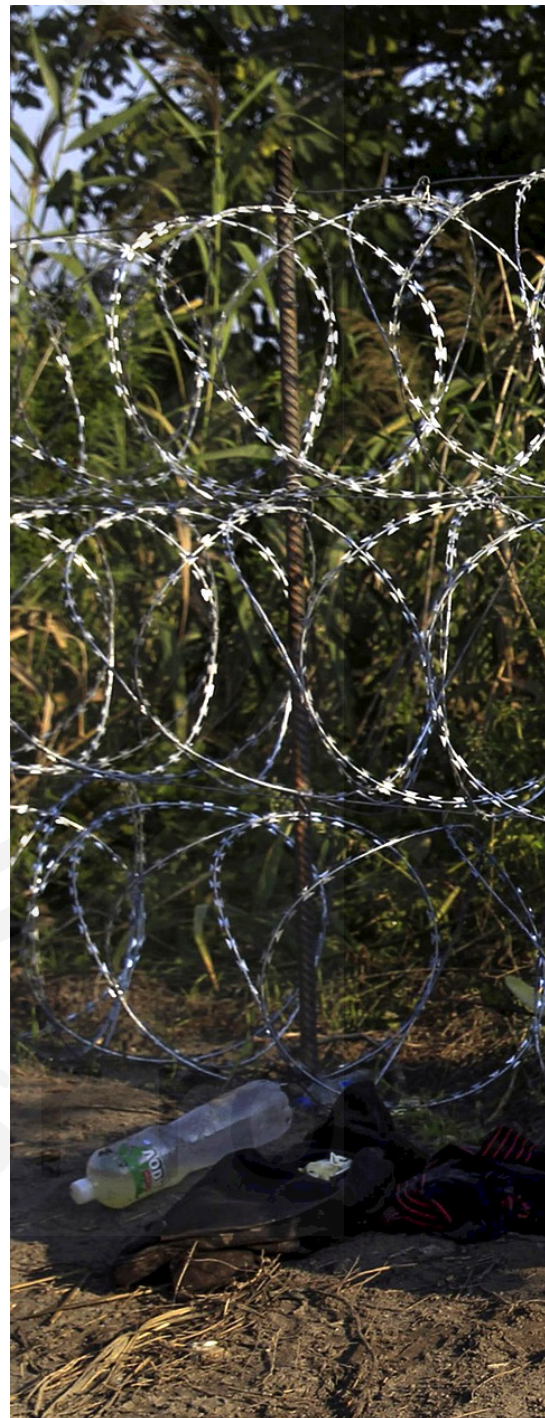
Иначе, када говоримо о Босни, она је увек била последња опција за мигранте, увек последње решење и у протеклих више од десет година рута која се добро контролисала на српско-босанској граници, па је највећи број људи бивао заустављан у самом покушају преласка границе од стране босанске граничне полиције. Стога не треба мислити да је Босна изванредна могућност за људе и нови пронађени рај у који могу да уђу, бораве и прођу. Босна је ствар нужде за њих и опција коју бирају у очају да се некако домогну Запада. Тек отприлике од пре 6-8 месеци, људи успевају масовније да уђу у Босну, вероватно делом због кријумчарских веза, а делом и због мењања рута којима се пролази (граница изнад Дрине, Рудо и Мокра Гора). Приметно је, пак, да је тренутна ситуација дестабилишућа за Босну, која не може да се брзо сабере нити успостави ефикасне граничне контроле према Србији и Црној Гори, поготово у светлу очигледно непостоје-

ће координације са истим суседима или одсуства њихове воље да сарађују у заустављању ових нових миграторних таласа. Међутим, за очекивати је да ће Хрватска помоћи Босни да успостави контроле на истим границама, јер је ову миграцију једино могуће зауставити на истим улазним границама са Босном, а питање је времена када ће за Хрватску притисак људи који улазе из Босне постати неиздржив. Једном када људи дођу до Сарајева или централне Босне, више их је готово немогуће зауставити да пређу у Хрватску због самог терена на граници, али и дужине границе. Немогуће је контролисати на потезу дугом више од 800 километара, колико је дуга хрватско-босанска граница. Стога је очигледно и понашање појединих кантона у централној Босни да управо кроз одбијања пропуштања аутобуса са мигрантима и њиховог смештања у западној Босни, спречавају пролазак миграната до хрватске границе. Исто тако, од пре неколико недеља, људима се одбија улаз из Србије ако их ухвати гранична полиција Босне, а они не желе да затраже азил одмах на граници, о чему сведоче многи наши службеници на терену.

У Босну такође долазе људи и из правца Црне Горе и Албаније, која је још једна мигрантска рута, заобилазећи Македонију и српско-македонску границу, где се људи суочавају са повећаним тешкоћама да пређу у Србију и са агресивним кријумчарским мрежама на граници са Србијом, које се не либе да ове људе уцењују, киднапују, изнуђују новац и физички малтретирају. Ова рута је постала јако скупа и нешто спорија, иако и даље људи њом путују, па је пут преко Албаније постао за неке друге мигранте бржи начин да се стигне, овог пута до Босне, као тренутно сигурне станице на путу до Италије или Аустрије. Међутим, не треба мислити да су

са појавом албанско-црногорске руте, престале да постоје руте које воде преко Македоније и Бугарске до Србије. Напротив, и даље људи свакодневно стижу у Србију, јер је виде као последњу станицу са које се треба определити на који начин и којим путем да се покуша улазак у Европску унију.

На крају, пут за Босну је само привремена опција и ако Босна успе да ангажује своју полицију на

затварању српско-босанске границе и црногорско-босанске границе, ствари ће се вратити на стари колосек, а миграција ће и даље да се фокусира на пут до Хрватске и Мађарске.

Нереално је мислити да је са тренутним уласком људи у Босну пролазећи кроз нашу земљу миграција заиста и заобишла Србију и да ми више не треба да се бавимо овим проблемом.

Људи се сада значајно краће задржавају код нас, али у нашу земљу улазе и пролазе до Босне, јер и даље већина путева на Балканској рути води кроз Србију и то се нажалост неће променити на дужи рок.

Шта ће се десити уколико људи поред Хрватске, Мађарске, Румуније, не буду могли да из Србије пређу ни у Босну, остаје питање о коме морамо да размишљамо, а Србија мора да има сопствену

политику и стратегију према овом глобалном феномену миграције јер судећи по порукама из Европе, за миграцију нема друге заједничке политике осим политике њеног заустављања ван или на самим границама ЕУ, док Балкан полако постаје тампон зона у систему повезаних судова када је реч о миграцији, у коме посебно место Србија има захваљујући свом посебном географском и политичком положају.

**Драшко
АЋИМОВИЋ**

**бивши амбасадор
Босне и Херцеговине
у Краљевини Белгији**

НЕ ТРЕБА НАМА ДЕЈТОН 2 НЕГО БРИСЕЛ 2

• Пред којим је изазовима и ризицима данас Република Српска након 26 година постојања и развоја?

Главни изазови са којима се Република Српска тренутно суочава су слични као и у окружењу, а то су првенствено тешка економска ситуација, борба против корупције и криминала која не даје никакве резултате, као и

осигурање дугорочног просперитета и стабилности које бих можда окарактерисао и као највећи изазов. Економски показатељи у РС и у БиХ нису добри, и најлошији су у региону. Актуелне економске реформе нису усмјерене у добром правцу, нити дају жељене резултате, јер су искључиво козметичког карактера. Суочавамо се са одласком великог броја младог и радно способног становништва. Наша

омладина одлази првенствено због амбијента који је креиран у земљи, који је до те мјере затрован да грађани више нити виде, нити вјерују у јасну перспективу и будућност, у институције и могућност нормалног живота. Свеопшта апатија код грађана који више не вјерују у побољшање ситуације је застрашујућа. Овде се више нити живи, нити животари, него преживљава. И не само у Републици Српској.

Све ово ће се дугорочно одразити на свеукупну ситуацију како у Републици Српској, тако и у цијелој земљи јер остајемо без главног везивног ткива друштва, а то су грађани.

• Чују се доста френквентно тврдње да је Република Српска перманентно изложена политичким и безбедносним притисцима. Шта то конкретно значи?

Прво да раздвојимо стварне и нестварне политичке и безбедносне притиске. Свакодневно се суочавамо са разним изјавама и политичким препуцавањима који су усмјерени на дизање тензија у земљи и скретање пажње са стварних проблема. То је провјерени рецепт који политичари успешно користе већ годинама. На тај начин се ствара привидна и нереална слика изложености Републике Српске разним политичким и безбедносним изазовима који немају никакву утемељеност у стварности. Ово посебно долази до изражаја сад у фази предизборне кампање. Али на грађанима је да препознају ко се бави сензацијама, креирањем има-

гинарних непријатеља и дизањем тензија, а ко рјешавањем стварних проблема.

С друге стране, када говоримо о стварним политичким и безбедносним притисцима, то морамо посматрати у ширем контексту и у односу на изазове са којима је суочен прво регион, а онда и ЕУ. Овде првенствено мислим на мигрантску кризу и токове којима је изложена и Република Српска. Такође, услове које нам постављају ЕУ и међународна заједница, често се доживљавају и тумаче као политички притисци који су усмјерени на укидање надлежности. Битно је да људи схвате да нико у свијету не доводи у питање постојање Републике Српске. То је чињеница. Али је битно да радимо на бољој функционалности система и економском развоју, а то ће се најбоље остварити приближавањем ЕУ и европским стандардима. Друге алтернативе нема.

• Које велике силе имају најснажнији утицај на политичку динамику и кретање у Републици Српској?

Познато је који су „играчи“ у питању. Неки су укључени директно, а неки индиректно. У последње вријеме се говори о све јачем руском и арапском утицају у БиХ. Увијек смо у региону Западног Балкана били изложени разним политичким утицајима великих сила. Али овде је битно нагласити да је једина будућност РС, БиХ и региона у оквиру ЕУ, па у складу и с тим треба посматрати евентуалне вањске притиске.

• Како је расположење становништва Републике Српске према Европској унији, савезу са Русијом или НАТО?

Прилично сам разочаран резултатима последњих истраживања која показују да је подршка становништва у Републици Српској европским интеграцијама пала на око 30% и да је у БиХ у односу на претходну годину пала за више од 20%, на неких 56%. Али сам увјерен да то није реална слика јер већина становништва које одлази из земље, одлази управо у неку од земаља ЕУ, јер знају да се тамо боље живи. Али је поента

да европске вриједности и начин живота морамо што прије довести у земљу, а не да нам омладина одлази заувјек одавде. Чињеница да опада расположење према ЕУ, говори какво је расположење према Русији.

• **Балкан, у последњих тридесет година, обележава геополитичка пролиферација, односно, настанак великог броја нових држава. Да ли и даље постоје тенденције стварања нових?**

Мислим да је та прича завршена и да је јасно да нових помјерања граница неће бити. Пажња великих сила је усмјерена на друге области у свијету када је ријеч о територијалним прекомпозицијама. Иако је креиран, како кажете, велики број нових држава, чињеница је да исте те државе морају да сарађују и да нпр. у европским оквирима можемо бити конкурентни само ако ћемо заједно наступати. Ту првенствено мислим на економску сарадњу.

• **Да ли постоје изгледи да се Босна и Херцеговина распадне?**

Стално се поставља питање распада БиХ, и то годинама. Сваки пут кад се подигне прашина у БиХ око неке теме, потеже се питање распада. Мислим да је то нереално. Чињеница је да је БиХ „слаба“ држава по многим питањима, али умјесто да се константно постављају питања о распаду, напори морају бити усмјерени у правцу бољег функционисања земље на основу компромиса, повјерења и сарадње.

• **А да ли постоје изгледи да се Република Србија и Република Српска уједине?**

И ово се питање поставља сваки пут кад се потегне питање

распада БиХ. Једно не иде без другог. Посебно у вријеме предизборне кампање. Ја сам рођени Бањалучанин и тренутно живим на релацији Бања Лука – Београд. Доживљавам их као свој дом, и нико не може да оспорава посебне везе које постоје између српског становништва с обе стране Дрине, али исто тако не треба ни да их злоупотребљава неко други. Али реалност Републике Српске је у БиХ и ЕУ.

• **Шта би се у таквом сценарију десило са Бошњацима и Хрватима?**

Не волим да нагађам и причам о нереалним сценаријима. Мени је циљ да се разговара шта ће се дешавати првенствено са грађанима БиХ уколико се хитно не крене са побољшањем њиховог стандарда. Поново се враћам на одлазак великог броја становника, махом образованих људи. О каквој Републици Српској и БиХ ми уоп-

ште можемо и да причамо кад људи одлазе? Ко ће чинити Републику Српску онда?

• **Колико је могуће да настане нови Дејтонски споразум?**

Мислим да је одавно сазријело вријеме да се престане говорити о теми Дејтонског споразума на начин на који се то радило досад. Наша будућност је ЕУ. И наша адреса Брисел. На том путу мораћемо да спроведемо велике рефор-

ме и промјене, не како би се неком одузеле надлежности или оне неком другом пребациле, него да би постали функционална држава са развијеном економијом и дио веће европске породице. Онда више нећемо говорити о дејтонским оквирима, него о европским. Не треба нама Дејтон 2 него Брисел 2.

• **Да ли мислите да се рат на Балкану из деведесетих никада, заправо, није завршио, него се он сада води другачије?**

У неку руку слажем се са овом констатацијом. Не ратује народ и не користи се оружје, али се стално пријети неким ратом на политичкој сцени. Мислим да је свима јасно да је народу рата доста и да су сви свјесни да то политичари користе за своје циљеве. Исто тако, чињеница је да је ситуација у БиХ најгора од завршетка рата и да су политички односи доведени до усијања. Али исто тако сматрам да су грађани ти који морају имати последњу ријеч и „пресуду“ за оне који стално користе ратну реторику и креирају имагинарне кризе само да би сачували своје политичке позиције умјесто да се баве рјешавањем оних проблема за које су и изабрани.

• **Који су стварни изгледи да се Босна и Херцеговина и Србија, као и остале земље западног Балкана, нађу у породици Европске уније?**

Чињеница је да је ЕУ суочена са многим интерним проблемима и изазовима. Многе земље чланице су скептичне према политици проширења и сматрају да ЕУ мора бити више окренута себи и рјешавању сопствених проблема, а не да „увози“ проблеме са Балкана у Унију. Али мислим да тај скептицизам првенствено постоји због непознавања стварне ситуације на терену, али и неповјерења према нашим политичарима, који су исто то повјерење и испружену руку изневјерили толико пута претходних година. Ипак, ЕУ пут нема алтернативу за нас. Нама су европски стандарди потребни због нас самих, а не због ЕУ, и исте морамо да усвајамо ради побољшања стандарда наших грађана, ради јачања правне државе, а не зато што нам неко поставља услове.

Разговор водио
Никола Лакић

пише:

др Владимир Ајзенхамер

Универзитет у Београду

ЕРДОГАН ЈЕ ПРЕД ВРАТИМА!

Недавни превремени избори у Турској, на којима је председничко жезло освојио Реџеп Тајип Ердоган, а већину места у парламенту коалиција коју предводи његова Партија правде и развоја (АКП), поново су усталасали страсти на Западном Балкану. Не само због славља којим су Бошњаци на улицама Сарајева и Новог Пазара поздравили Ердоганову победу, већ и због чињенице да је овај простор одиграо важну улогу у Ердогановој предизборној кампањи, те да је управо на митингу у сарајевској Зетри започела „жетва“ гласова турске дијаспоре. Наиме, он

тренутка када су донеле одлуку да турским званичницима ускрате право да на њиховој територији држе политичке скупове, западноевропске државе постигле су ефекат супротан жељеном. Европа, не само да није успела да удаљи турску дијаспору од Ердогана, већ је гурнула право у његов загрљај. Поступајући по принципу „Ако ти затворе врата, а ти уђи кроз прозор“, Ердоган је

искористио Сарајево као свој прозор за „улазак“ у ЕУ. Спектакуларним митингом уприличеним у спортској хали Зетра, турски председник је, упркос ЕУ барикадама, нашао пут до својих „европских“ бирача.

Ердогана је у Сарајеву раширених руку дочекало хиљаде „европских Турака“, аутобусима пристиглих из Немачке, Аустрије и Холандије, а БиХ је, крупним словима, поново уписана у мапу турске политике. Да је тако, потом је потврдио и ауторски текст Ердогановог специјалног саветника Ибрахима Калина, објављен у листу „Дејли Сабах“, у коме Калин тврди како је Балкан поново постао део исламског света.

Ова тврдња, као и други ставови изнесени у поменутом тексту, ипак нису никаква новина у турском односу према Балкану. Калинов текст само је још једна у низу парафраза спољнополитичког „учења“ некадашњег турског министра спољних послова и премијера Ахмета Давутоглуа. Водећи се Давутоглуовом идејом историјске дубине, тј. државног континуитета са некадашњим Османским царством, Калин заговара увећање турског, економског и културног утицаја у оним балканским државама које су се некада налазиле под османском влашћу. Увећање регионалног утицаја на Балкану Турска већ дуже време остварује фокусирајући спољнополитичке активности на оне државе које поседују доминантно муслиманско становништво или

барем знатну мањину која припада овој вероисповести, а то су БиХ, Албанија и Србија. Притом се, као главни ослонац ревитализације турске моћи на овим просторима, апострофирају управо Бошњаци и Албанци. Њих Турска види као чуваре османске заоставштине, чије је опредељивање за ислам омогућило континуирано трајање османског наслеђа на овим просторима и након завршетка Балканских ратова.

Турска се на Балкан (који је у некадашњој отоманској административној „географији“ називан Румелијом) враћа постепено и тактички, пре свега путем економске сарадње и ширења различитих видова „меке“ моћи.

Портретисање Балкана као интегралног дела исламског света и инсистирање на османском наслеђу као историјском моделу просперитета и темељу изградње одрживог (балканског) мира честа је „мантра“ у спољнополитичкој реторици турских званичника. Реч је о једностраној идеализацији периода османске владавине која је своје доктринарно уобличење доживела у Давутоглуовом капиталном геополитичком делу „Стратегијска дубина“. Ипак, ови амбициозни планови остали су тек мртво слово на папиру, јер су Турску у намери да Балкан увуче у своју сферу утицаја привремено омели крупни геополитички потреси у њеном најнепосреднијем окружењу. Варница Арапског пролећа запалила је блискоисточно буре барута, натеравши политичке елите у Турској да се

фокусирају на ситуацију у Сирији и Ираку и да се превасходно баве питањем сопствене националне безбедности. Данас, девет година након што је Давутоглу, у свом говору на отварању скупа “Османско наслеђе и муслиманске заједнице Балкана” у Сарајеву, упознао бошњачку и светску јавност са својом визијом враћања османског сјаја Балкану, Калин у „Дејли Сабаху” изнова пласира идеју о потреби да се на овим просторима обнови Рах Османиса тј. османски мир. После неколико исцрпљујућих година бављења сиријским и ирачким конфликтом, борбом против терориста из редова Курда и Исламске државе, збрињавањем сиријских и ирачких избеглица, санирањем последица неуспелог пуча и разрачунавањем са присталицама покрета Фетулаха Гулена,

пажња Анкаре је поново усмерена на Балкан. Интензивирање српско-турске сарадње, најави изградње ауто-пута Београд – Сарајево, Ердоганов предизборни скуп у Зетри, подршка турског председника Изетбеговићевој СДА предстојеће изборе у БиХ – све то указује да Калинов текст не чине празне речи. Реч је о својеврсној прокламацији турског повратка на Балкан.

Турска се на Балкан (који је у некадашњој отоманској административној „географији“ називан Румелијом) враћа постепено и тактички, пре свега путем економске сарадње и ширења различитих видова „меке“ моћи. Битан фактор турског повратка на Балкан јесте чињеница да је међународни ангажман после ратова 90-их омануо, те да велики број нерешених питања (пре свега функционалност дејтонске БиХ, али и проблем Косова) остављају простор за уплитање Турске и њене покушаје „корекције“ постојећег стања. Овај утицај најочигледнији је у Босни и Херцегови-

ни где Турска наступа као заштитник Бошњака. Путем инвестирања у замрлу привреду БиХ, отварањем великог броја школа, универзитета као и спонзорисањем бројних невладиних организација и фондација, Турска гради имиџ највећег бошњачког мецене. Такође, захваљујући бројној бошњачкој дијаспори у Турској и чињеници да она никада није прекинула своје економске и културне везе са матицом, перцепција Турске као „обећане земље“ за Бошњаке додатно је ојачана. Сличан спољнополитички „модус операнди“ Турска примењује и у Србији, пре свега у оним срединама које насељава знатна муслиманска мањина. Са Санџаком Турска развија интензивне економске и културне везе, перманентно инсистирајући на значају „породичних“ и „пословних“ веза које између Србије и Турске постоје захваљујући бројној санџачкој дијаспори насељеној у Истанбулу. С обзиром да је реч о једном од најсиромашнијих и најнеразвијенијих региона у Србији, Турска је међу

санџачким Бошњацима присутна и путем финансирања инфраструктурних пројеката (нпр. изградња школа и болница), рестаурације османског културног наслеђа и давањем донација (превасходно у виду медицинске опреме) у хуманитарне сврхе. Када је Косово у питању, важно је истаћи да је Турска једна од првих држава која је признала његову самопроглашену независност. У овој јужној српској покрајини Турска примењује исти шаблон ширења утицаја којим се служи и у Босни и Санџаку градећи своје упориште комбинацијом економских и инфраструктурних аранжмана и покретањем образовних установа, уз интензивно присуство невладиних организација. Као и у случају БиХ и Бошњака из Санџака, албанска дијаспора са Косова насељена у Турској такође игра важну улогу у промовисању и реализацији турских спољнополитичких амбиција.

Када говоримо о турском утицају на Балкану, треба имати на уму да Турска није једини геополитич-

ки играч на овдашњој регионалној сцени. Балкан је одувек био важно геополитичко чвориште, раскрсница на којој се традиционално укрштају интереси великих и регионалних сила. Њихови интереси се некада поклапају, а некада су међусобно сукобљени. Тако је 90-их година рат у БиХ приближио ставове Турске и западних држава. Слична ситуација поновила се и почетком XXI века, када су САД допустиле Турској да оствари већи утицај на Балкану, сматрајући да њен „меки“ ханефијски ислам може послужити као инструмент за сузбијање радикалних исламистичких тенденција у региону. Ипак, данас је ситуација битно другачија. Западни Балкан постао је важно поље на шаховској табли одмеравања снага Брисела и Анкаре. Ердоган жели увећати свој утицај у залеђу ЕУ и са њених обода појачати притисак на Брисел. Отуда је избор локације за његов грандиозни предизборни митинг пао управо на сарајевску Зетру. Позив „европ-

ским“ Турцима да се одреде за двојна држављанства и да узму активно учешће у политичком животу Немачке, Аустрије и других западноевропских држава, упућен са овог скупа, није ништа друго до Ердоганов покушај да се турска дијаспора искористи као „тројански коњ“ који ће додатно ослабити ЕУ. Турски председник жели да казни Брисел због изразито антитурске политике вођене у протеклих неколико година и Западни Балкан сада служи као оруђе његове „осветничке“ политике.

Долазимо до закључка да је неупитно да Турски утицај на Западном Балкану расте. Митинг у Зетри, недавно хапшење припадника Гуленовог покрета на Косову и њихово изручење турским властима, најбољи су показатељ да је Турска на добром путу да оствари своје регионалне амбиције. Ердогану на руку иде и то што Русија на овим просторима има истоветни циљ – слабљење утицаја САД и ЕУ. Недавни

говор Валентине Матвијенко у Парламенту БиХ, у коме је председница Горњег дома руског Парламента позвала на очување суверенитета БиХ и укидање Канцеларије високог представника, може се протумачити као рука „сарадње“ коју је Москва пружила Сарајеву са намером да извуче Босну из евро-атлантског круга, у коме се налази још од Дејтонског споразума. Зближавање Москве и Анкаре које је тренутно на снази даје додатни замајац „турском маршу“ на Балкан. Уколико БиХ потпадне под јачи утицај Анкаре, а српско-турска економска сарадња настави да иде узлазном путањом, евро-атлантска политичка доминација на Балкану биће озбиљно пољуљана. Уколико се овакав сценарио обистини, званичницима Европске уније неће преостати ништа друго до да у паници узвикују: Erdogan ante portas! Ердоган је пред вратима!

пише:

Марина Т. КостићИнститут за међународну политику
и привреду

КА 2024. ГОДИНИ – ПРЕОБЛИКОВАЊЕ СВЕТА И ПОЛОЖАЈ СРБИЈЕ

Србија мора хитно да размишља о томе како ће свет и њено окружење изгледати 2024. године и у складу са тим промишљањем да изради стратегију која ће јој омогућити опстанак и даљи развој. Уколико се одржи два мандата, до те године ће бити јасно да ли је и у којој мери председник Трамп успео да обнови и настави економско и војно вођство САД у свету. Исте године истећи ће Путинов четврти мандат на месту председника Русије.

Од 1997. године можемо говорити о формулисању најмање две концепције светског поретка пост-хладноратовског света. Прва је концепција „новог светског поретка“ која је заснована на вођству САД, либерализацији и демократизацији, проширењу западних међународних институција и вредности, као и ангажовању САД широм света. Друга, коју називамо „нови међународни поредак“ заснована је на вођству Русије и Кине у стварању „мултиполарног света и новог међународног поретка“, како је то наведено у њиховој заједничкој декларацији. У овој концепцији, као главни проблеми виђени су доминација САД и њена реформистичка природа у смислу тежње ка промени унутрашњих уређења других држава, тежња ка војној супериорности и ширење Северноатлантског савеза (НАТО). Она почива на начелима ограничавања америчке моћи – њеног просторног и друштвеног деловања и ширења обојених револуција и „монополизације“ међународних послова. За САД, безбедности нема ако она није једини глобални лидер, док за Русију и Кину безбедности нема ако нема мултиполарног поретка без глобалне доминације било које силе. Због оваквих

међусобно искључивих концепција свет се поново налази у фази нестабилности. Поред тога, од 2003. године, са неслагањима европских савезника са интервенцијом у Ираку, можемо говорити и о формулисању треће концепције светског поретка која се везује за вођство Европске уније и стварање света заснованог на начелима „мултиполарног мултилатерализма“, који примарни значај види у међународним формалним и неформалним институцијама и једном виду глобалног управљања.

У складу са Стратегијом проширења ЕУ до 2025. године биће познат нови дизајн ЕУ и резултати њених напора да се стабилизује, како би била у могућности да прими нове чланице. До те године у региону Западног Балкана ће све земље осим Босне и Херцеговине бити чланице НАТО, са око 2% издвајања за одбрамбене буџете од којих ће бар 20% бити намењено за војне способности.

Ниједна од ових концепција светског поретка данас нема примат и све три се налазе у кризи, подређене унутрашњем преиспитивању

од самих њихових носилаца и оптужбама носилаца других концепција за ревизионизам. Криза новог светског поретка – стварања либерално-демократског мира кроз политику ангажовања и проширења – јасније се испољава са доласком Доналда Трампа на место председника САД 2017. године. У новој Стратегији националне безбедности наводи се да се као погрешна показала претпоставка на којој је била базирана дотадашња америчка политика – да ће „ангажовање са ривалима и њихово укључивање у међународне институције и глобално тржиште довести до њихове трансформације у бенигне актере и партнере којима се може веровати“. САД сматра да је у претходних 20 година била превише добра и попустљива, превише отворена и усмерена на бригу о другима, због чега њена нова стратегија – „принципијелни реализам који је руковођен исходима, не идеологијом“ постаје себична и затворена Америка која настоји да обнови своју економску и војну релативну моћ. Овај циљ САД настоје да постигну кроз преиспитивање и претурење постојећих економских и војних односа унутар Савеза и међу савезницима, али и са ривалима, како назива Русију и Кину. Циљ овакве себичности САД је у ства-

ри опоравак и заштита позиције надмоћи, а не одступање од намере да води и поново обликује свет у складу са својим интересима и вредностима. Са друге стране, руско-кinesка концепција мултиполарног света и новог међународног поретка нашла се у кризи због руског припајања Крима 2014. године и признавања независности делова Грузије 2008. године, чиме су нарушена њена начела немешања у унутрашње ствари и заштите територијалног интегритета признатих држава, иако се тиме тежи задовољавању „историјске правде“. Она је због тога виђена као ревизионистичка сила која тежи обнављању совјетске империје. На крају, европски поредак се нашао у кризи када је наступила мигрантска криза након 2014. године и када је већина европских држава договорила такозвани систем

квота који је довео до јачања национализма, нарушавања институција и процедура одлучивања у оним земљама, пре свега Вишеградске четворке, које нису пристале на такав систем. Поред тога, старе чланице Уније, посебно Немачка и Француска, дистанцирале су се и од америчког и од руског ревизионизма, а кризу у својим редовима настоје да реше концептом Европе у више брзина тј. већом флексибилношћу и могућношћу избора темпа којим поједине државе чланице желе или могу да се крећу у даљим интеграцијама, посебно у сфери одбране.

Из претходно наведеног може се јасно утврдити зашто се последњих година све чешће говори о „непоретку“, „глобалном хаосу“, „свету без правила“, „пост-уређеном светском поретку“. Овај заплет концепција светског поретка решаваће се до 2024. године, када ће бити видљиво у којој мери су њихови

носиоци успели да остваре своје замисли и постигну своје интересе. Која је позиција Србије у таквим системским околностима и какве су јој стратегије на располагању?

ТРИ СЦЕНАРИЈА ЗА СРБИЈУ

У оквиру прве, америчке концепције новог светског поретка, и у региону Западног Балкана ће се одржавати такав однос снага у коме ће се фаворизовати САД, њени савезници и партнери. Уколико се Србија не буде перципирала као савезник или партнер, то ће значити подршку оним државама и народима који ће у највећој мери доприносити тежњама Америке да очува своју глобалну надмоћ, интересе и вредности. Промена регионалних равнотежа снага у супротном смеру ће се сузбијати, те се стога може

очекивати америчка реакција у случајевима јачања оних фактора који би били перципирани као део руско-кinesке стратегије обуздавања америчке доминације.

Ова равнотежа снага ће бити потврђена чињеницом да ће амерички НАТО савезници до 2024. године издвајати 2% БДП за потребе одбране (од којих 20% за повећање војних способности), као и да ће се државе чланице ЕУ које су део сталне структурисане сарадње више интегрисати и издвајати за истраживања и развој у области одбрамбене индустрије. Након 2024. године може се очекивати наставак стратегије стварања либерално-демократског мира и промена унутрашњих уређења држава виђених као аутократске или комунистичке. У случају приклањања овој концепцији могао би се очекивати изостанак подршке Русије и Кине у Савету без-

бедности Уједињених нација по питању Косова и Метохије, активности у друштву којима би се дискредитовала таква позиција и активности усмерене ка промени режима.

У оквиру друге, руско-кinesке концепције светског поретка, радиће се на јачању повезаности Југоисточне Европе и њеног све већег повезивања са алтернативним међународним институцијама насталим под окриљем ове две државе (Евроазијска економска унија, Организација дого-

www.dbsr.ro

вора о колективној безбедности и сл.), како би се оснажила стратегија ограничавања америчког вођства и овладавање „хартлендом“ – срцем Европе. Јачање национализма и популизма ће бити један од инструмената, као и јачање оних народа који су идентитетски и традиционално блиски овим два државама, уз тежњу ка ограничавању приступа Америке појединим институцијама. Ови фактори ће се

користити и да де-стабилизују америчке концепције светског поретка и њених локалних носилаца у окружењу. У том случају, Србија би била једна од држава чија би улога била подривање демократских вредно-

сти и институција, начела слободне трговине кроз прихватање кинеских и руских државних инвестиција мимо процедура, проамеричких режима, као и информативна подршка Русији и Кини. Тежња ка промени постојећег односа снага свакако би је водила у сукоб са САД и њеним савезницима и партнерима на Балкану, јачању нових захтева за територијалном поделом Србије од стране америчких савезника, због чега би она имала мало шанси за успех тј. била би могућа једино у условима потпуног колапса ЕУ и америчког утицаја у региону.

Трећа концепција – европска концепција светског поретка – базирана је најпре на добрим односима између САД, Русије и Кине због чега ЕУ мора да почне да игра улогу посредника између ове две силе, а не да се дистанцира и од једне и од друге. У таквим околностима, стратегија за Србију би била неутралност, везивање за Француску и Немачку и посебно Румунију и Хрватску, рад на унутрашњем унапређењу институција и владавине права, непредузимање корака који би били схватани као тежња да се промени однос снага и нерешавање крупних политичких питања, већ промишљање решења до 2024. године.

www.dobrosr.ro

пише:

др Милан Мицић

Покрајински секретаријат за културу, јавно информисање и односе са верским заједницама

СРПСКИ ДОБРОВОЉАЧКИ ПОКРЕТ У ДОБРУЦИ

- Сто година од Великог уједињења Румуније -

Српски посланик у Петровграду Мирослав Спалајковић 29. новембра 1914. године телеграмом је известио српско Министарство иностраних дела у Нишу тражећи упутство јер „многи Срби из Босне и других крајева Аустроугарске – војници које су Руси заробили моле ме да издејствујем да се упуте у Србију“. Седам дана касније, 6. децембра 1914. године, српском посланству у Петровграду из Ново Николајевска стигло је писмо Јове Бланића и другова у којем су заробљени Срби – Босанци и Херцеговци тражили да их пошаљу у Србију „како би могли заједно са тамошњом браћом оружаном иступити против непријатеља српског народа. То држимо својом светом дужношћу, да бар нешто допринесемо борби за своје ослобођење“. Поменута два писма су само део од 19.700 писама упућених српском посланству у Петровграду од стране Срба из Аустроугарске – ратних заробљеника у Русији у периоду 1914 – 1917. год.

Јула 1915. године упућена је од стране српске Владе, петочлана мисија у Русију која је имала задатак да у руским заробљеничким логорима прикупља добровољце за потребе српске војске. Под притиском Срба – аустроугарских заробљеника, српско посланство у Петровграду такође је радило на прикупљању добровољаца до напада Бугарске на Србију 14. октобра 1915. године. Дунавом је пребачено око 3.500 добровољаца, а највећи део њих ступио је у

Добровољачки одред мајора Војина Поповића – Војводе Вука.

У прве борбе јединица је ступила без шаржера за пушчану муницију и са митраљезима који су се кварили. Официри – добровољци још нису били припремљени за ратне операције, а деловање саме дивизије било је одређено и ставом руске команде која о спремности и способности јединице за борбу током ратних операција није обраћала пажњу.

Напад Бугарске на Србију 14. октобра 1915. године зауставио је прилив добровољаца Дунавом. Група од 249 војника и 7 официра вратила се из дунавске луке Рени у Јекатаринослав. Српски конзул у Одеси Марко Цемовић, представник српске Владе за набавку хране Милан Шаиновић, пешадијски мајор, иначе интендант, Живојин Пејовић, коњички мајор Владимир Ковачевић и српски трговац у Одеси Александар Ћирковић, који су учествовали у пребацивању добровољаца Дунавом ка Србији испословали су новембра 1915. год. код руских војних власти да се група из Јекатаринослава пребаци у Одесу како би чувала слагалишта хране која су припадала трговцу А. Ћирковићу. Ова група добровољаца била је зачетак добровољачких српских формација у Русији које су настајале захваљујући иницијативи српских представ-

ника у Одеси који у то време нису имали контакт са српском Владом и српском Врховном командом које су после ратног пораза у јесен 1915. године напуштале Србију повлачећи се са масом војске и цивила ка Јадранској обали и Крфу.

Преломни догађај од којег је прикупљање добровољаца за српску војску добило апсолутну подршку руске политике и војске десио се

када је руски цар сазнао за италијанско оклевање да својим бродовима превезу српску војску од јадранске обале ка Крфу. Никола Пашић свим српским посланствима послао је депешу о држању Италије. М. Спалајковић, српски посланик у Петровграду и М. Цемовић, српски конзул у Одеси, спојили су Пашићеву депешу и ноту о питању добровољаца и 19. јануара 1916. године оба документа предали Николи Другом Романову. Руски цар позитивно је одговорио на оба документа и послао телеграм енглеском краљу и председнику Француске Поенкареу у којем је навео да „кида савез уколико се српска војска не спаси.“ Услед нових момената у развоју добровољачког покрета у Русији током јануара – марта 1916. годи-

не у Одеси су формирана четири пешадијска пука састављена од добровољаца. Мотиви ступања аустроугарских ратних заробљеника, највећим делом Срба, у српску војску као добровољаца видљиви су из њихових писама која су ишла ка српским представницима у Одеси (М. Цемовић, М. Шајиновић, Ж. Пејовић) или ка српском посланству у Петровграду (М. Спалајковић). Тако је група добровољаца из Тју-мена, 22. марта 1916. год. упутила писмо М. Шајиновићу у Одесу у којем се виде тешки услови живота у логору (зима, слаба храна, недовољно одеће и обуће, тежак физички рад), као и жеља да „са пушком у руци пођемо против заклетог српског непријатеља“, али и лоше поступање са оним заробљеницима који су се јавили

као добровољци.

Укупно 132 официра и чиновника, који су чинили старешински кадар српске Добровољачке дивизије послала је српска Влада са Крфа у Одесу. Официри послати од стране српске Владе путовали су у групама преко Италије, Француске, Енглеске, Норвешке и Шведске до Русије. По извештају пуковника С. Хаџића којег је послао врховном команданту престолонаследнику Александру од 28. априла 1916. год. у Одеси се у том тренутку налазило 9.733 добровољаца, а међу њима 263 официра (120 Срба, 90 Хрвата, 40 Словенаца, 9 Чеха и 3 Русина). Очекивао се у том тренутку долазак још 3.482 војника – добровољаца. У истом извештају пуковник С. Хаџић је навео да наоружање војника чини аустријска

пушка – манлихерка, да је „општи утисак спреме и основне извежбаности код двају пукова – добар“, да је трећи пук у формирању, а четврти на путу у Одесу. „Међу војницима је највише Босанаца, затим Банаћана са Бачванима и

следника Александра наводећи да дивизија броји 12.925 добровољаца.

Брусиловљева офанзива јуна 1916. године одредила је место и начин употребе Прве српске добровољачке дивизије. Она је подстакла улазак Румуније у рат који

из Босне и Херцеговине 6.177 из Хрватске, Славоније, Далмације, Истре и Словеније 3.269, из Чешке, Словачке и Галиције 542 војника, из Србије 355 војника.

Пре него што је ступила у борбу на фронту у Добруци, у тренут-

Ратни албум Војног музеја

Барањцима и на трећем месту су Сремци и Славонци са Личанима. Са малим изузетком, сви су војници Срби православни“ известио је С. Хаџић. Следећег 29. априла 1916. године пуковник С. Хаџић примио је команду над пуковима и тог дана основана је Прва српска добровољачка дивизија.

Прву српску добровољачку дивизију у Одеси 16 – 17. маја 1916. године обишао је председник српске Владе Н. Пашић и њему је пуковник С. Хаџић предао реферат о стању у дивизији у којем је, између осталог, изнео „збњу добровољаца за судбину њихових породица“, што говори о присутном страху добровољаца од репресије аустроугарских власти услед њиховог чина ка њиховим најближим. Генерал Брусилов 21. маја 1916. године извршио је смотру три добровољачка пука, а 22. маја смотру је извршио руски цар Никола Други. О царској посети 23. маја 1916. године пуковник С. Хаџић известио је врховног команданта престолона-

је регулисан Букурешким уговором од 17. августа 1916. год, којим је Румунији у случају успешног рата од стране сила Антанте обећано знатно територијално проширење, између осталог цела територија Баната до Тисе и Дунава. Главни фронт Румунија је према Аустроугарској требало да држи ка Трансилванији, а помоћни фронт налазио се на Добруци и Дунаву. Русија се обавезала да ће на добруџанском фронту ратовати са једним корпусом, а Прва српска добровољачка дивизија, по наређењу Ставке (руске Врховне команде), и уз сагласност српске Владе укључена је у 47. руски корпус генерала Зајанчковског.

Тачно 29. августа 1916. год. почео је транспорт Прве српске добровољачке дивизије из Ренија Дунавом за Чернаводу, односно за Добруцу. На дан 28. августа 1916. год. дивизија је имала 15.983 војника, а 6. септембра 1916. год. 16.568. људи и то из Срема, Баната, Бачке и Барање 6.225 војника,

ку покрета из Одесе у Рени, Прва српска добровољачка дивизија није била довољно опремљена и била је само делимично обучена за борбена дејства; није имала шаржере за пушчану муницију, па је трофејне „манлихерке“ често неисправне морала употребљавати као једнометке, била је без коња за трупну и бојну комору, без муницијске колоне, без брдског артиљеријског дивизиона који се формирао у Одеси. Недостајући делови пристизали су постепено, а у прве борбе јединица је ступила без шаржера за пушчану муницију и са митраљезима који су се кварили. Услед прилива нових добровољаца у чете, људство је било неједнако обучено за ратна дејства; официри – добровољци још нису били припремљени за ратне операције, а деловање саме дивизије било је одређено и ставом руске команде која о спремности и способности јединице за борбу током ратних операција није обраћала пажњу.

Наставак у следећем броју

Темишвар

пише:

Горан Гога Пантин

ДУХ ВИДОВДАНА У ТЕМИШВАРУ

Већ више од четврт века, о Видовдану, Савез Срба у Румунији обележава овај значајан датум српске историје Свечаном академијом. Јер колико год узвишених и значајних празника имали, Видовдан нам остаје највећи и најсветлији. Тог смо дана, далеке 1389. године, на српском Косову бранили Немањићко, Душаново и Лазарево царство, себе и своју слободу и били штит целој Европи. У сведочанствима стоје европски дворови и хроничари ондашњих времена као и звона Нотрдама у Паризу. Али је историја, после свете жртве српског Светог кнеза

Лазара и српских јунака и великомученика, кренула другачијим током. И црн гавран не престаје да нам доноси црне вести са Косова и Метохије.

„И на овом обележавању Видовдана можемо поносно поновити: Служи нам на част што смо, уз толико својих брига и послова Савеза Срба у Румунији, били и остали уз и са својим народом и својом матицом.

Са овог места још једном поздрављамо наше румунске пријатеље високо ценећи принципијелан став Румуније о непризнавању такозване државе Косово.

Верујући у Косово и српске вред-

ности – хришћанске, моралне и људске – заједно са вама, сви ми поклањамо се својој браћи на Косову и Метохији дивећи се са колико упорности и вере чувају све што нам је на Косову и Метохији остало, од Пећке патријаршије, Грачанице, Високих Дечана, Светих Архангела, Ђурђевих Ступова, Богородице Љевишке и хиљада српских манастира и цркви. Нигде у Европи и свету нема толико и таквих духовних тековина и вредности на једном квадратном метру. Ето зашто нам је од српског песника и владике Његоша остала страшна мисао – кратка рана: „Ој, Косово, грдно судилиште“.

„Читаоница треба да носи назив по Димитрију Тиролу, јер је он на пољу културе и оснивања читаоница у деветнаестовном Темишвару задужио српску заједницу“

На ту нас српску рану подсећа Матија Бећковић у својој песми „Косово поље“, где, између осталог каже: „Земљу коју сам од неба купио / Неко им је обећао // Ко им је обећао, / Тај их је слагао, / Што не обећа / Оно што је његово? / Зато јуришају на мене удружени / Кивни што сам их препознао.“

И ма колико нама Србима данас тешко било, ту крштеницу чувамо у својим срцима и ми у Темишвару и Румунији“, речено је у уводној речи коју је изговорио водитељ свечаности Марко Аџић.

Од самог настанка, Савез Срба у Румунији је одабрао Видовдан као ванвременски симбол под чијим се окриљем идентификују и награђу-

ју најзаслужнији појединци, они који би читавој заједници и осталим сународницима требало да послуже као пример. Уручивањем Видовданских повеља и захвалница указује се поштовање и одаје се почаст за посебна остварења и постигнућа.

Ове године, Видовданске повеље и захвалнице, уз златнике Савеза са нашим српским коренима, са вечним дрветом, од председника Савеза Срба у Румунији Огњана Крстића и посланика Савеза Срба у Парламенту Румуније Славољуба Аднађа добили су: **Цветко Михајлов**, активни члан Друштва депортираних у Бараган; **Александру Бојанђиу**

из Решице, који је душом и телом окренут православљу и Српској цркви; **Милосав Татарић**, мајстор кореограф; **Љубомир Шандић**, живи врли Србин из Арад-Гаја, написао је четири књиге о Србима у Арад-Гају које ће остати за будућа поколења као доказ присуства Срба у Гају; **Јован Палинкаш**, један од најстаријих Срба у Великом Сепетру, у својој деведесет и првој години активно посећује цркву и поји; **Лаза Поморишац**, његови музички аранжмани су остали забележени на касетама и компакт дисковима као врстан путоказ будућим генерацијама музичара; **Михај Ангел**, директор Радио Темишвара, који је огледало Баната, добио је

Видовданску захвалницу за 2018. годину због уложених напора у решавању критичне ситуације редакције емисије на српском језику на Радио Темишвару. Захвалнице су добили и **Милорад Мима Марин** и протојереј **Душан Кључар**.

У оквиру видовданских свечаности освештане су просторије Српског културног центра при Савезу Срба у Румунији. Свечани чин освећења извршио је Његово преосвештенство владика Лукијан у садејству викара Епархије темишварске протојереја-ставрофора мр Маринка Маркова и свештенства Епархије темишварске.

Након духовног чина освећења, свечано је отворена Српска читаоница „Димитрије П. Тирол“ у Српском културном центру при Савезу Срба у Румунији. На отварању се присутнима обратио потпредседник Савеза Срба Дејан Попов, као координатор активности Српске читаонице који је између осталог назначио: „Српска читаоница, чије је седиште било

у дворишту Црквеноопштинског дома на Тргу уједињења бр. 5, била је саставни део културног живота темишварских Срба. Сећам се, као основац и касније као гимназијалац, незаборавних предавања и сусрета у Читаоници, али и широке лепеце наслова књига, из којих је тада (када интернета није било), свако могао наћи оно што га занима.

Стицајем околности, прошло је већ много времена од када читаоница није функционисала у правом смислу речи. Наш је, дакле, циљ био да читаоницу оживимо, не само тако што смо запослили новог библиотекара, већ и тако што смо, верујем, створили поново услове да читаоница буде оно што је некада била за Србе у Темишвару: више од обичног места, где се могу читати и позајмљивати књиге... Према нашој процени (пошто дигитална каталогизација тек следи), библиотека располаже фондом од око 20.000 књига различитих жанрова на српском језику. Уз то, читаоница располаже импресивном колекцијом стручних часописа (претежно

издања САНУ и Матице српске), као и српске периодике Срба у Румунији (поменуо бих овде скоро потпуну колекцију предатног „Темишварског весника“, као и колекције „Правде“, „Банатских новина“, „Наше речи“, „Новог темишварског весника“, „Новог живота“ и „Књижевног живота“).

Велики познавалац српске историје и један од најугледнијих припадника српске заједнице у Румунији, господин Стеван Бугарски, открио је да читаоница треба да носи назив по Димитрију Тиролу, јер је он на пољу културе и оснивања читаоница у деветнаестовековном Темишвару задужио српску заједницу.

Као што је Видовдан више од празника, тако је и Савез Срба у Румунији нешто више од обичне установе или институције. Зашто? Зато што, упркос многим препрекама, незадовољствима на личном плану или доживљеним непријатностима, упорно стоји на бранику једне све тање, али и даље врло упорне и жилаве заједнице.

пише:

Горан Мракић

КОЦКА ПО КОЦКА – СРБИЈА

Овог је лета одиграно још једно Светско првенство у фудбалу, по процени стручњака и многих посетилаца, једно од најбоље организованих до сада. Руси су се потрудили да се свету прикажу у најбољем светлу, што им је, у доброј мери, и успело. Потенцијални инциденти међу навијачима били су сведени на минимум, посета је била солидна, а од фудбала се имало шта видети.

Најбољу игру приказала је репрезентација Француске, коју су многи задиркивали због великог броја играча афричког порекла. Таква је, међутим, тренутна слика француског мултирасног друштва. Многа деца имиграната или грађана бивших француских колонија виде спас од сиромаштва управо у фудбалу (или другом спорту), те је њихова мотивација да жестоко тренирају већа него код осталих омладинаца. Ипак, већина љубитеља фудбала је здушно навијала за малену Хрватску. „Ватрени“ су приказаном игром и пожртвованошћу одушевили скоро читав свет. Као једно од изненађења издвојили су се домаћини, који су догурали до четвртине финала где су тек после пенала поклекли пред коцкастом момчади.

Као по обичају, репрезентација Србије је и овог пута разочарала своје навијаче, неуспевши да се пласира у нокаут фазу најпрестижнијег спортског такмичења. Нико није имао нереална очекивања, али сви су на крају били разочарани учинком „Орлова“, упркос недоосуђеном пеналу над Митровићем и

провокацијама играча албанског порекла који наступају за Швајцарску.

Неспорно је да су Хрвати тренутно бољи фудбалери од Срба, да озбиљније раде, да имају квалитетан тим, да су борбени и посвећени репрезентацији, што им служи на част, али много штошта из иконографије њихових фанова нема благе везе с фудбалом.

Но, оно што је неутралан посматрач могао да примети на друштвеним мрежама је значајан број Срба који су, суочени са избаци-

вањем њихових фаворита, отворено навијали за суседну Хрватску. Можда чак претерано гласно и усхићено. Наравно, може се рећи да је лепо и човечански подржати комшије, отарасити се демона прошлости и не петљати политику у спорт. Но, српско-хрватски односи у двадесетом веку могу бити окарактерисани на разне начине, али никако као добри. Штавише, у неколико наврата попримили су мрачне и трагичне размере.

Знамо већ да свако има своју истину и да се судбине бивших Југословена прожимају у заједничкој трагикомедији живота, али вредело би се замислити над те-

шко објашњивим изливима симпатије Срба према Хрватима. Није никаква тајна да су „национално опредељени“ Срби у четвртфиналној утакмици СП махом навијали за Русију, док су југоносталгичари и припадници такозваног грађанско-либералног сталежа подржали Хрватску, говорећи да је то нормалан знак помирења у региону.

власт је најрадикалније елементе и бивше политичке емигранте бескрупулозно искористила покушавајући да им задовољи најниже пориве. Хрватски домољуби су Југославију доживљавали као заклетог непријатеља и нису се смирили док је нису растурили. Наравно, прича о цепању Југе је много комплекснија и нису се они питали о свему, али очигледно

лебало у њиховом заносу ни то што је Дејан Ловрен, после победе над Аргентином, у свлачионици певао одломак најчувеније песме Марка Перковића Томпсона. Знате онај симпатични хитић "Бојна Чавоглаве", где се помиње "терање банде"? Не треба бити велики мудрац и схватити о којој се "банди" ради, јер се у наставку

Често је био коришћен аргумент да су Хрвати, ипак, бивши Југословени или припадници југословенске школе фудбала. Чињеница која се игнорише јесте да је данашња Хрватска по много чему антитеза бившој Југославији и њена националистичка супротност. Дали се заборавило како су хрватски навијачи извиждали химну Југославије почетком 90-их, како су скидали државну заставу са јарбола и палили је сваки пут кад би им се указала прилика? Ако је неко био засићен Југославијом и отворено радио против ње, то су били они и њихова емиграција. Наравно, новопечена хрватска

је да су једва дочекали да одиграју једну од главних улога у том смислу. Поистовећујући очигледну грандоманију Александра Карађорђевића и бахатост послератне комунистичке буржоазије са „великосрпством“, њима су антијугословенство и србофобија постали главна начела државотворне мисли. Нажалост, неки Хрвати ни данас, после толико година, не губе ниједну прилику да се хвале или спрдају са усташким покољима и „тракторијадом“, то јест прогоном неколико стотина хиљада Срба у току „Олује“. Додуше, протеривање Срба се претворило у највећи хрватски празник.

Српске кроатофиле није поко-

текста то недвосмислено потврђује. Хрватски су навијачи пре утакмице с Косовом, као уосталом и на већини њихових утакмица, на улицама и у кафанама скандирали "Убиј Србина" и "Србе на врбе". Исти Томпсон, којег "ватрени" ногометаши с толико одушевљења слушају, певао је својевремено пред пуним стадионом стихове попут "Јасеновац и Градишка Стара, то је кућа Максових месара, у Чапљини клаоница била, много Срба Неретва носила" и томе слично. А када човек, којег хрватски репрезентативци безрезервно воле и зову га да им увелича дочек, одушевљено пева о клању Срба у концентрационим

логорима, онда се ту не ради ни о каквом спорту, већ о патолошкој мржњи и величању злочина.

Нису сви Хрвати такви. Међу њима има много вредних, нормалних и образованих људи, али постоји незанемарљив постотак који једноставно мрзи Србе и у таквом контексту њихова им "помоћ" апсолутно ништа не значи. Али како је могуће да неко навија за представнике народа који је отворио концентрациони логор Јастребарско, искључиво за српску децу? Који је то степен мазохизма, негирања себе, непознавања прошлости и самоубилачког лудила?

Хрватима свака част на успеху, али како може неко ко се изјашњава као Србин да навија за тим који се само због притиска међуна-

родних фудбалских органа уздржава да од сваке победе не направи квазиушташки перформанс? Мада је понекад порив ипак јачи, па се, ето, омакне Шимунићу да салутира десницом и загрми "за дом спремни" пред пуном трибином или Ловрену да у свлачионици отпева већ поменути Томпсонов ратни шлагер. Замислите то лудило, да играч светског калибра, који брани боје Ливерпула, после победе над Аргентином пева антисрпске песме у свлачионици, а Срби му честитају?! Неспорно је да су Хрвати тренутно бољи фудбалери од Срба, да озбиљније раде, да имају квалитетан тим, да су борбени и посвећени репрезентацији, што им служи на част, али много штошта из икономије њихових фанова нема бла-

ге везе с фудбалом. То је потврдио и Домагој Вида ускликом „Слава Украјини“ после победе над Русијом, што за тамошње људе значи скоро исто што и „за дом спремни“, јер зна се ко се у Донбасу залаже за протеривање и истребљење православног становништва.

Ако је наклоност према неким независним хрватским уметницима, писцима, певачима, новинарима или ствараоцима сваке врсте разумљива и донекле нормална, јер уметност не зна за границе и стегове, навијање за репрезентацију коцкастих спада у сасвим другу категорију. Илузорно и наивно је веровати да између фудбала и политике нема никакве везе. Има, и те како има. Неки тврде да је грађански рат почео 13.

маја 1990, на утакмици Динамо Загреб – Црвена звезда, која се није ни одиграла због инцидента. Тадашњи омладинац Звонимир Бобан залетео се и копачкама на-срнуо на полицајца. Његов гест јасно је указао какво је расположење у народу, те је одмах постао херој у Хрватској.

Већина хрватских љубитеља фудбала су највероватније сасвим нормални и пристојни људи у приватном животу, неоптерећени лудачком мржњом неких од њихових сународника, али све док постоји забрињавајуће велик број коцкастих навијача који сваком приликом позивају на линч Срба и истичу усташке пароле где год се појаве, ту за нас места нема. После Јасеновца и „Олује“ нема више никаквих нијанси.

Занимљив случај су и наши „опен мајндед“ људи који са грађанским презиром и „антинационалистичком“ супериорношћу изједначавају усташе и четнике: „Ма пусти, сви су исти, нека се састану негде, покољу међусобно, а нас оставе на миру“. По њиховом поимању, Анте Павелић и Момчило Ђујић су исти зликовци. Но, кад се онај који је подигао нож на Србе у нечијим главама изједначава са оним који је устао да их заштити од тог ножа, онда не треба да нас чуди што се у прошлости толико наших предака потурчило или поусташило, што су неки цинкарили комшије Гестапу, што су прећутали злочине црвених ђелата и што су за рекордно историјско време одустали од српског идентитета

ради југословенства или других југословенских деривата.

Но, није наш проблем што Хрвати нису волели Југославију и што су је искористили као привремено пристаниште. Нико не може бити присиљен да живи тамо где не жели. Није проблем ни што нису волели Србе и оптуживали их за свако зло које их је, тобоже, снашло у бившој заједничкој држави. Није проблем што одушевљено прате и бодре своју репрезентацију која је фудбалским умећем задивила читав свет. Проблем, и њихов, и наш, настаје када славе певајући песме о покољима над Србима, а Срби им чести-тају на победи.

То звучи као да сами себи чести-тају неко будуће смакнуће.

Радно време:

понедељак – четвртак: 09-15

петак: 09-13

МУЗЕЈ ЕПАРХИЈЕ ТЕМИШВАРСКЕ

Трг уједињења бр. 4,
Темешвар

